

Nr 300.

Av herr **Hansson** i Trollhättan m. fl., *angående besättandet av vissa sjukvårdsbefattningar.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr I under femte huvudtiteln, sjukvårdsanstalterna, sidan 114 och följande föreslås, att vissa för män avsedda sjukvårdsbefattningar skola utbytas mot befattningar för kvinnor. Beträffande principen att å sinnessjukavdelningar, där de män vårdas, som befinna sig i ett sådant sjukdomsstadium, att de betecknas som oroliga, våga vi framföra bestämda erinringar mot att manliga vårdare ersättas med kvinnliga. I det vi tro att denna vår uppfattning delas av många som intresserat sig för detta viktiga spörsmål, skola vi söka att i det följande giva skäl för denna vår uppfattning.

För vården av psykiskt sjuka har sedan flera år tillbaka vid de svenska sinnessjukhusen i ganska stor utsträckning använts kvinnlig personal å de manliga sjukavdelningarna. Danmark har i detta avseende varit föregångsland. I medicinalstyrelsen har i synnerhet förre generaldirektör Buhre varmt förordat systemet. Brister och avvigsidor följa dock i stor utsträckning med ett dylikt system. Vi skola tillåta oss att senare söka visa härfpå.

Eftersom sjukhusens skötsel till stor del ligger i överläkarnas händer blevo förhållandena inte lika vid alla sinnessjukhus. En del överläkare ansågo systemet mycket gott och införde i stor utsträckning sköterskor på de manliga sjukavdelningarna, andra åter ställde sig avvisande och en del gingo fram med stor försiktighet. Det uppgives att vid de sjukhus där systemet pressats fram i stor utsträckning, det visat sig, att de lugna och halvoroliga avdelningarna med svårighet kunna beläggas, varemot de oroliga sjukavdelningarna överbeläggas, varjämte flyttningar ofta få företagas. Sexuella förvecklingar uppgivas också i en del fall förekomma. Systemets verkningar synas alltså varna för ett allt för långt fortgående på denna väg. Där man ännu inte i nämnvärd utsträckning tillämpat detsamma, synes man dock icke väja för gjorda erfarenheter. Av propositionen att döma synes man vid Restads sjukhus ha gått synnerligen hårdhänt fram härvidlag.

I viss utsträckning kan systemet vara tillrådligt. Några generellt angivna procenttal angående fördelningen av manlig och kvinnlig personal kan icke vara lämpligt att angiva, ty förhållandena på de olika sjukhusen äro så olika. Men en norm torde kunna tillämpas, som synes oss mera tillförlitlig, nämligen den, att å kvinnliga, såväl som lugna sjukavdelningar och konvalescentavdelningar för män eller liknande kunna sköterskor placeras, ehuru väl det i vissa fall även här har sina olägenheter, varemot å halvoroliga och oroliga manliga sjukavdelningar böra sköterskor icke lämpligen tjänstgöra. Denna uppdelning synes också medicinalstyrelsen uttalat sig för vid uppgörandet av staten för Ryhovs

sjukhus. Vi vilja här citera vad överläkaren vid Malmö stads sinnessjukhus anfört just i denna fråga. Han har vid Värnhem 48 % sköterskor på mansavdelningarna. »Men detta är närmast att betrakta som ett experiment», skriver han. »Jag vidtog åtgärden i samband med den preliminära omorganisationen av stadens sinnessjukvård för fyra år sedan, mest i syfte att pröva mig fram. Och jag vill oförbehållsamt medge, att erfarenheten visat, att vi därvidlag gått för långt. Den manliga personalen behövs i större utsträckning, dels på de mera oroliga avdelningarna, dels som arbetsledare på jordbruket och i trädgårdarna. För övrigt är det i detta sammanhang rätt lustigt att finna, hurusom den sakkunniga nämnden i ena delen av sitt betänkande påpekar nödvändigheten av att minska antalet manliga vårdare men på annat ställe i samma inlaga lika bestämt påyrkar en ökning av jordbruket och trädgårdsarbetet, eller just det slags sysselsättning, där en manlig tillsyningsman kanske framförallt är önskvärd. Och vidare förtjänar framhållas, att just den läkare, doktor Simon i Gütersloh, i Tyskland, som nu skaffat sig världsrykte genom att med sådan energi yrka på patienternas sysselsättande med arbete, inte har en enda kvinna som sköterska på de manliga avdelningarna. Just därför att han vill ha praktiskt taget varenda patient sysselsatt med arbete i jordbruk eller på verkstäder hävdar han, att vårdarna måste vara manliga. Jag har talat med honom personligen härom, och han håller mycket styvt på denna sin åsikt» (skrivet med anledning av organisationsnämndens yttrande).

Man har gärna framhållit, att ekonomiska skäl tala för att kvinnor anställas framför manlig personal i förevarande fall, emedan de kvinnliga sköterskornas löner äro lägre än de manliga skötarnas. Men som allmänt bekant i statstjänst, äro de kvinnliga befattningshavarnas sjukledighet avsevärt större än männens. Det måste dessutom anställas flera sköterskor än skötare i motsvarande arbete. Sköterskorna ha 5 dagars längre semester och pensioneras 5 år tidigare. Skall den manliga personalen dessutom få det hårdaste arbetet, ständigt tjänstgöra å de oroligaste avdelningarna, bliva de överansträngda och få anlita betydande sjukledighet i tidiga år.

Ett exempel som förelagts oss som följd av utvidgning av systemet tillåta vi oss att återgiva.

Vid ett sjukhus (Västervik) byggdes en ny stor avdelning för svårare oroliga sjuka, som inte kunde vårdas på de förutvarande avdelningarna. Å den förutvarande oroliga avdelningen placerades nu sköterskor. Men icke i samma utsträckning som skötare utan i större antal. De skötare som tjänstgjort å denna oroliga avdelning överflyttades till den nya avdelningen, men samtidigt måste patienterna flytta dit och avdelningen kom inte till sin ursprungliga användning. Där blev helt enkelt inte plats för nya sjuka. Lugna och halvoroliga måste placeras där sköterskorna nu tjänstgjorde. Och de oroliga fingo alltjämt vårdas hemma i kommundagårdarna eller var de kunde placeras. Då skötare voro placerade på den oroliga avdelningen kunde 4 av dessa dagligen gå i utearbete och handleda patienterna. Men då där nu finnas sköterskor kommer ingen i ute-

arbetet. Tvärtom får likväl manlig personal från andra avdelningar ställas till förfogande för handräckning.

För närvarande anses arbetsterapin som en icke oviktig faktor i sinnessjukdomarnas behandling. Tagas skötarna bort, blir där ingen till att handleda patienterna. Och ju flera sköterskor där placeras på en avdelning ju mindre utearbetande och handledande skötare finnas, varför arbetsterapin alltså härigenom motverkas.

Därtill kommer, att systemet medför en osäkerhetskänsla såväl för patienterna som personalen, ty vi tro ej att den kvinnliga personalen av helt naturliga skäl, på samma sätt som den manliga, kan på ett effektivt och lämpligt sätt inskrida vid eventuella orosutbrott från patienternas sida.

För vården av oroliga manliga patienter är kvinnlig arbetskraft alltså icke lämplig eller effektiv. Personalens sammansättning bör vara sådan, att ej allt för stora risker finnas för vare sig patienter eller personal, vilket såväl de intagna sjuka och deras anhöriga, som personalen har rätt att kräva.

Av det här anförda torde tydligt framgå, att vi icke underkänna värdet av den kvinnliga arbetskraftens användande i sinnessjukvården även vid vård av manliga patienter. Men vi känna oss övertygade om, att man icke kan gå så långt, att man icke tager hänsyn till de här ovan åberopade omständigheterna, som tydligt synas avgränsa mäns och kvinnors arbetsuppgifter, varigenom såväl vården av de sjuka som arbetet synes mera tillfredsställande kunna ordnas.

På grund av vad vi sålunda anført få vi alltså hemställa,

att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att de under femte huvudtiteln angivna sjukvårdsbefattningarna, vid Furunäsets sjukhus, Psykiatriska sjukhuset och Restads sjukhus, må i den mån de anses vara nödvändiga, vid besättandet icke utbytas med kvinnlig personal, utan besättas med manlig personal.

Stockholm den 20 januari 1933.

Anders Hansson,
Trollhättan.

C. P. Olsson.

J. H. Blomquist.
